

Κριτήριο Αξιολόγησης

Θεματική: Φιλία

Ενδεικτικές απαντήσεις

Κείμενο 1

Η φιλία

Τα παιδιά ωφελούνται πολύ από στενές φιλικές σχέσεις στις οποίες υπάρχει αμοιβαία εμπιστοσύνη. Αυτό συμβαίνει, επειδή οι φίλεις τα ¹βοηθούν να συνειδητοποιήσουν κοινωνικές έννοιες, να συνυπάρχουν αρμονικά με άλλους και να ²αναπτύξουν την αυτοεκτίμησή τους. Επίσης, οι φίλεις ³ενισχύουν και σταθεροποιούν τους κανόνες, τις στάσεις και τις αξίες κάθε ομάδας συνομηλίκων, ενώ λειτουργούν και ως υπόβαθρο για τον ατομικό και τον ομαδικό συναγωνισμό. Επιπρόσθετα, ένας στενός φίλος μπορεί να βοηθήσει το παιδί ⁴να αντιμετωπίσει τις αρνητικές συνέπειες της αντιπάθειας και της απομόνωσης από τους συνομηλίκους. Τέλος, ⁵τα παιδιά με σταθερές και «ικανοποιητικές» φίλεις έχουν καλύτερη στάση απέναντι στο σχολείο και επιτυγχάνουν περισσότερα.

Τα παιδιά μπορούν με τον φίλο τους ⁶να μοιραστούν τα συναισθήματά τους, τους φόβους και κάθε λεπτομέρεια της ζωής τους. Το να έχουν τουλάχιστον έναν καλό φίλο, τον οποίο εμπιστεύονται, τους μαθαίνει με ποιον τρόπο να σχετίζονται με άλλους χωρίς να νιώθουν αμήχανα. Ακόμη, ⁷τα καθιστά ικανά να κατανοούν τις σκέψεις, τις προσδοκίες τα συναισθήματα και τις προθέσεις των άλλων.

Ασφαλώς, και η φιλία διαφοροποιείται ανάλογα με την ηλικία. Ειδικά στην εφηβική ηλικία οι ομαδικές φίλεις είναι συνηθισμένο φαινόμενο. Οι ομάδες συνομηλίκων είναι γενικά μεγάλες, με αρκετά αγόρια ή κορίτσια τα οποία συμμετέχουν τακτικά μαζί σε διάφορες δραστηριότητες.

Ορισμένες παιδικές φίλεις διαρκούν μια ολόκληρη ζωή. Σε τέτοιες μακροχρόνιες φίλεις η σχέση συμβαίνει να είναι ισότιμη και κανένας φίλος να μην αναλαμβάνει έναν πιο σαφή ή σταθερό ρόλο. Συνήθως, οι νέοι που συντηρούν τις φιλικές τους σχέσεις για πολύ χρόνο έχουν κοινές αξίες, στάσεις και προσδοκίες. Η «κοινότητα» αυτή των «πιστεύω» και των «οραμάτων» αποτελεί τον συνεκτικό ιστό της φιλίας τους. Επομένως, οι άνθρωποι που διατηρούν μακροχρόνια φιλία σπάνια έχουν εντελώς αντίθετους χαρακτήρες.

G.J. Craig, D. Baucum. (2007). *Η ανάπτυξη του ανθρώπου*. (Επιμέλεια μετάφρασης Α. Ιωαννίδου), τ. Α', 656-657. Αθήνα: Παπαζήση (διασκευή).

Κείμενο 2

Προτερήματα και ελαττώματα

Το παρακάτω κείμενο αποτελεί απόσπασμα από το βιβλίο του Γιώργου Πιντέρη «Συντροφικότητα και Αυτονομία στις Σχέσεις του Ζευγαριού» (1989, εκδ. Θυμάρι) – με ελάχιστες αλλαγές.

Σε σχέση με τις προδιαγραφές που θέτουμε για τους συντρόφους μας, ας ρίξουμε μια ματιά στο θέμα των προτερημάτων και των ελαττωμάτων ενός ανθρώπου.

Πιστεύω ότι ένας άνθρωπος έχει ορισμένα χαρακτηριστικά. Τα χαρακτηριστικά του αυτά θα μπορούσαν να θεωρηθούν και σαν προτερήματα και σαν ελαττώματα, ανάλογα με την περίπτωση και τον άνθρωπο που τα κρίνει. Φέρνω ένα παράδειγμα από τον εαυτό μου: Οι περισσότεροι φίλοι μου με θεωρούν άνθρωπο με «ζωντάνια». Πραγματικά, μερικές φορές απορώ κι εγώ ο ίδιος με την ενεργητικότητά μου. Γενικά στις συντροφίες είμαι από τους πρωταγωνιστές στην πλάκα, το γλέντι, το κέφι και έχω μία σχετική ευκολία να ξεσηκώνω και τους άλλους. Ας υποθέσουμε, λοιπόν, τώρα ότι εσύ θέλεις έναν σύντροφο που να έχει αυτό το χαρακτηριστικό. Για σένα η «ζωντάνια» αυτή θα είναι προτέρημα. Αν όμως είσαι ένας άνθρωπος που δεν του αρέσει η πολλή φασαρία, θα θεωρήσεις αυτό μου το χαρακτηριστικό σαν ελάττωμα. Στην περίπτωση αυτή δεν θα διαλέξεις τη λέξη «ζωντανός» ή «ενεργητικός» για να με περιγράψεις,

αλλά θα βρεις κάποια άλλη που ν' ακούγεται σαν ελάττωμα, όπως για παράδειγμα «νευρόσπαστο», «φωνακλάς» ή κάποιο άλλο κοσμητικό επίθετο, από εκείνα που κατά καιρούς ακούω.

Ένα χαρακτηριστικό μας δεν είναι μόνο προτέρημα ή ελάττωμα ανάλογα με τον άνθρωπο που το κρίνει, αλλά και ανάλογα με τη διάθεση αυτού του ανθρώπου. Έτσι, ακόμη και όταν σου αρέσει ένας άνθρωπος ζωντανός, πάλι θα χρησιμοποιήσεις άλλη λέξη για το ίδιο χαρακτηριστικό, κάποια φορά που δεν θα έχεις πολλή διάθεση για φασαρία και θα θέλεις να ηρεμήσεις. Κάτι τέτοιες στιγμές, πίστεψέ με, δεν θα ήμουν ο άνθρωπος που θα 'θελες να έχεις κοντά σου.

Κάθε χαρακτηριστικό μας έχει δύο όψεις: η μία είναι τα προτερήματα αυτού του χαρακτηριστικού και η άλλη τα ελαττώματά του. Πρόσεξε που σκόπιμα μιλάω για προτερήματα και ελαττώματα του χαρακτηριστικού και όχι του ανθρώπου. Για μένα κάθε χαρακτηριστικό περιέχει και καλά και κακά. Άλλωστε, υπάρχει και το γνωστό ρητό: «Ούδέν κακόν άμιγές καλού». Φυσικά ισχύει και το αντίστροφο. Σκέψου και αυτό: αυτό που συνήθως σε τραβάει σ' έναν άνθρωπο δεν αποκλείεται να γίνει αργότερα και ο μεγάλος μπελάς σου.

Κείμενο 3

Κάποιος να σε περιμένει

Το κείμενο προέρχεται από τη συλλογή μικρών πεζών της Μαρίας Στασινοπούλου «Ασκήσεις αντοχής στον χρόνο» (εκδ. Κίχλη, 2021).

Δύσκολα της τα 'φερε η ζωή της Δανάης. Χωρισμοί, αρρώστιες, θάνατοι. Πριν από δύο μήνες έθαψε τον πατέρα της· ένας Θεός ξέρει πόση αδυναμία τού είχε! Τώρα τρέχει με την ανοϊκή¹ μάνα, που, ενώ βρίσκεται στο σπίτι της, ζητάει να πάει στο σπίτι της και που δεν την αναγνωρίζει, το μυαλό της αρνείται να τη δει ως κόρη της· ούτε το όνομά της δεν θυμάται. Σαν να μην έφταναν αυτά, το μεγάλο της παιδί, δύο μέτρα παλικάρι, προσπαθεί να κρατηθεί με ψυχοφάρμακα. Μάνα και κόρη και γυναίκα η Δανάη και φροντιστής όλων.

Την έπεισα να έρθει ένα βράδυ να ξεσκάσει λίγο, να φύγει απ' της αρρώστιας την ανάσα. Ήρθε, μιλήσαμε, εκτονωθήκαμε πέντε ώρες. «Πάρε με τηλέφωνο όταν φτάσεις», της είπα καθώς έφευγε, «για να ησυχάσω» -τόσα γίνονται στις μέρες μας. Σε ένα τέταρτο η φωνή της γλυκιά στο ακουστικό: «Έλλη, έφτασα». Και ύστερα από ολιγόλεπτη σιωπή: «Δεν θυμάμαι πόσα χρόνια έχω να πάρω τηλέφωνο κάποιον για να του πω ότι έφτασα.... Καληνύχτα. Σ' ευχαριστώ».

Παρατηρήσεις

Θέμα Α

A1. Γιατί ωφελοούνται τα παιδιά από τις στενές φιλικές σχέσεις, σύμφωνα με το κείμενο 1; Να αποδώσετε συνοπτικά την απάντησή σας σε 60-70 λέξεις.

Στο κείμενο παρουσιάζονται τα οφέλη σύναψης στενών φιλικών δεσμών. Συγκεκριμένα, μέσα από τη φιλία οι νέοι αποκτούν κοινωνικές δεξιότητες και αυτοσεβασμό. Οι σχέσεις αυτές τους βοηθούν να σταθεροποιούν συμπεριφορές και αξίες που μοιράζεται η παρέα τους. Παράλληλα, αντιμετωπίζονται οι επιπτώσεις της κοινωνικής απόρριψης και τονώνονται οι σχολικές επιδόσεις τους. Επίσης, η κοινοποίηση των συναισθημάτων που βιώνουν τους προσφέρει ένα αίσθημα άνεσης στις σχέσεις τους και τους καλλιεργεί ενσυναίσθηση για τις προσδοκίες και τις σκέψεις των υπολοίπων.

Μονάδες 20

Θέμα Β

B1. Ο τίτλος του κειμένου 1 δεν κρίνεται επικοινωνιακά αποτελεσματικός. Να τον αντικαταστήσετε με έναν διαφορετικό τίτλο που να προϋδεάζει για το περιεχόμενο του κειμένου και να απευθύνεται στο συναίσθημα του αναγνώστη.

¹ με άνοια

- Γιατί η φιλία είναι τόσο σημαντική
- Με έναν καλό φίλο δίπλα μας
- Οι φίλοι κάνουν τη ζωή πιο όμορφη
- Ο θησαυρός που λέγεται φιλία
- Η δύναμη της φιλίας στη ζωή των παιδιών

Μονάδες 10

B2. α) Οι συγγραφείς του κειμένου 1 οργανώνουν την πρώτη παράγραφο με αιτιολόγηση. Ποια πρόθεση εξυπηρετεί αυτή η επιλογή; (μον. 6)

Οι συγγραφείς επιλέγουν να αναπτύξουν την πρώτη παράγραφο του κειμένου με αιτιολόγηση. Αυτό φαίνεται ιδιαίτερα από τη χρήση της φράσης «Αυτό συμβαίνει, επειδή...». Πρόθεσή τους είναι να αιτιολογήσουν και να πείσουν για τη μεγάλη αξία της φιλίας στη ζωή των παιδιών. Για να αποδείξουν τον ισχυρισμό τους παραθέτουν τους λόγους που υποστηρίζουν τη σημασία της φιλίας, όπως ότι οι φίλες βοηθούν στην κοινωνικοποίηση, ενισχύουν την αυτοεκτίμηση, προσφέρουν στήριξη απέναντι στην απόρριψη, βελτιώνουν τη στάση απέναντι στο σχολείο. Έτσι, ο λόγος καθίσταται πιο πειστικός.

β) Να δικαιολογήσετε τη λειτουργία των παρακάτω σημείων στίξης (μον. 4):

- τα παιδιά με σταθερές και «ικανοποιητικές» φιλίες έχουν καλύτερη στάση απέναντι στο σχολείο (εισαγωγικά: 1^η παράγραφος, κείμενο 1) → Τα εισαγωγικά χρησιμοποιούνται για να δηλωθεί ότι η λέξη αποδίδεται με τη μεταφορική σημασία, αλλά και με σχετική επιφύλαξη.
- Οι περισσότεροι φίλοι μου με θεωρούν άνθρωπο με «ζωντάνια». (εισαγωγικά: 2^η παράγραφος, κείμενο 2) → επιφύλαξη, παράθεση χαρακτηρισμού από τρίτο πρόσωπο που δεν αποδέχεται καθολικά ο δέκτης μεταφορική λειτουργία
- Κάθε χαρακτηριστικό μας έχει δύο όψεις: (άνω-κάτω τελεία: 4^η παράγραφος, κείμενο 2) → Η άνω-κάτω τελεία προϋποθέτει τον αναγνώστη ότι ακολουθεί επεξήγηση ή ανάλυση του νοήματος που προηγείται
- «Ουδέν κακόν άμιγές καλού» (εισαγωγικά: 4^η παράγραφος, κείμενο 2) → Τα εισαγωγικά εδώ δηλώνουν αυτούσιο παράθεμα, δηλαδή παροιμιακή ρήση που παρατίθεται ακριβώς όπως είναι.

Μονάδες 10

B3. Το κείμενο 2 χαρακτηρίζεται από ύφος άμεσο και οικείο. Να εντοπίσετε τρία στοιχεία που το επιβεβαιώνουν, δίνοντας το αντίστοιχο χωρίο και να αιτιολογήσετε την επιλογή σας.

- «Πραγματικά, μερικές φορές απορώ κι εγώ ο ίδιος με την ενεργητικότητά μου.» → χιούμορ
- «Φέρνω ένα παράδειγμα από τον εαυτό μου: Οι περισσότεροι φίλοι μου με θεωρούν άνθρωπο με 'ζωντάνια'.» → προσωπικό βίωμα/ βιωματικό στοιχείο/ παράδειγμα
- «Πίστεψέ με, δεν θα ήμουν ο άνθρωπος που θα 'θελες να έχεις κοντά σου.»/ «...ο μεγάλος μεπλάς σου.» → στοιχείο προφορικότητας/ καθημερινό λεξιλόγιο
- Εναλλαγή α' ενικού και β' ενικού ρηματικού προσώπου
- προστακτικές/υποτακτικές εγκλίσεις με β' ρηματικό πρόσωπο → διαλογικότητα
- πλούσια στίξη

Μονάδες 15

Θέμα Γ

Γ1. Ποιος είναι ο ρόλος της αφηγήτριας στη ζωή της φίλης της Δανάης; Να απαντήσετε αξιοποιώντας συνολικά τρεις (3) διαφορετικούς κειμενικούς δείκτες. Εσείς πώς θα αντιδρούσατε αν βρισκόσασταν στη θέση της Δανάης;

Μονάδες 15

- **ασύνδετο σχήμα:** Χωρισμοί, αρρώστιες, θάνατοι // Ήρθε, μιλήσαμε, εκτονωθήκαμε πέντε ώρες (=δημιουργεί την αίσθηση πίεσης και κόπωσης στη ζωή της Δανάης, αλλά και την αμεσότητα της στιγμής στη συνάντηση με τη φίλη της. Ο αναγνώστης βιώνει μαζί με την ηρωίδα την καταπόνηση και την εκτόνωση.)
- **κλιμακούμενη τριτοπρόσωπη αφήγηση παντογνώστη αφηγητή** (πατέρας → μάνα → γιος) (=Αναδεικνύεται το βάρος των ευθυνών που συσσωρεύονται στη Δανάη. Η κλιμάκωση αυτή δημιουργεί αίσθηση δυσκολίας και συνεχούς πίεσης, καθώς η ηρωίδα δεν αντιμετωπίζει μόνο προσωπικές απώλειες αλλά και τις ανάγκες των γύρω της.)
- **πολυσύνδετο σχήμα:** Μάνα και κόρη και γυναίκα η Δανάη και φροντιστής όλων (= η επανάληψη του «και» τονίζει τη συσσώρευση ρόλων. Αποδίδει την εξουθένωση και τη μοναξιά της Δανάης, αλλά και την αίσθηση ατελείωτης φροντίδας. Ο αναγνώστης κατανοεί την ψυχολογική πίεση που αισθάνεται)
- **μεταφορά:** «να φύγει απ' της αρρώστιας την ανάσα» (= η αρρώστια μετατρέπεται σε κάτι σχεδόν αόρατο αλλά πνιγηρό. Δίνεται ζωντάνια στη δυσκολία που βιώνει η Δανάη, και η φράση αποδίδει την έντονη επιθυμία για ανάπαυση και απελευθέρωση από τα βάρη.)
- **ευθύς λόγος:** δευτέρα παράγραφο (= Φωτίζει την ανθρώπινη ανάγκη για επικοινωνία και στοργή. Η φράση λειτουργεί σαν μικρό τελετουργικό της φροντίδας και επιβεβαιώνει τη σύνδεση των δύο γυναικών μέσα σε έναν κόσμο γεμάτο απώλειες και δυσκολίες.)

Θεματικό κέντρο

Το απόσπασμα επικεντρώνεται στη μοναξιά, στη φθορά που προκαλούν οι δοκιμασίες της ζωής και στη βαθιά ανάγκη του ανθρώπου για ανθρώπινη επαφή.

Διάθεση των δύο ηρώων

- **Δανάη:** κουρασμένη, εξαντλημένη, βαρύνουσα από τις ευθύνες και τις απώλειες, αλλά στο τέλος νιώθει μια απρόσμενη συγκίνηση και ανακούφιση που κάποιος την νοιάζεται.
- **Αφηγήτρια (Έλλη):** διαθέτει στοργή, ανησυχία και διάθεση να στηρίξει τη φίλη της, με μια ζεστή, φιλική, ανθρώπινη φροντίδα.

Οπτική με την οποία κρίνουν την κατάσταση

- Η **Δανάη** βλέπει τη ζωή της σαν έναν συνεχή αγώνα, με πίκρες και θυσίες, όπου η χαρά και η φροντίδα για εκείνη έχουν χαθεί.
- Η **Έλλη** κρίνει τα πράγματα από μια πιο εξωτερική, αλλά συμπονετική ματιά: αναγνωρίζει τη δυσκολία της φίλης της και προσπαθεί να δημιουργήσει μια μικρή ρωγμή στο βάρος της καθημερινότητάς.

Στάση απέναντι στην κατάσταση

- Η Δανάη αντέχει, αν και είναι καταπονημένη, αποδέχεται σιωπηλά τον ρόλο της φροντιστριας, χωρίς περιθώρια για τον εαυτό της.
- Η Έλλη παίρνει ενεργητικά τον ρόλο της συμπαραστάτριας· δείχνει ενδιαφέρον, πρακτική φροντίδα και μια αίσθηση ευθύνης απέναντι στη φίλη της.

→ Η αφηγήτρια είναι για τη Δανάη μια φίλη-στήριγμα, ο άνθρωπος που προσφέρει κατανόηση, αποσυμπίεση και φροντίδα. Ουσιαστικά γίνεται το «αντίβαρο» στη μοναξιά και στον αγώνα της, το πρόσωπο που της θυμίζει ότι δεν είναι αόρατη, πως υπάρχει κάποιος να νοιάζεται και να περιμένει.

Συναισθήματα που προκαλεί

- Συγκίνηση και τρυφερότητα για τη στιγμή της επικοινωνίας.
- Θλίψη για τα βάρη της Δανάης.
- Ανακούφιση, γιατί υπάρχει μια σχέση που την προστατεύει έστω και με μικρά δείγματα αγάπης.
- Ελπίδα, πως η φιλία και η αλληλεγγύη μπορούν να γλυκάνουν τον πόνο.

Θέμα Δ

Δ1. Πρόσφατα πραγματοποιήθηκε διαδικτυακή συζήτηση που συμμετείχαν μαθητές/μαθήτριες από πολλά λύκεια της χώρας. Στη συζήτηση, που είχε θέμα τη φιλία, ακούστηκαν πολλές και διαφορετικές απόψεις για τα κριτήρια επιλογής φίλων από τους νέους σήμερα. Εσείς αποφασίζετε να γράψετε ένα άρθρο για τη σχολική εφημερίδα (350-400 λέξεις), στο οποίο θα παρουσιάσετε:

α) τους λόγους που θεωρείτε ότι είναι πολύ σημαντικό για εσάς τους νέους να συνάπτετε ουσιαστικές φιλικές σχέσεις και

β) τα χαρακτηριστικά, σύμφωνα με τις προσωπικές σας προτιμήσεις, που πρέπει να έχει κάποιος / κάποια για να γίνει φίλος / φίλη σας.

Αξιοποιείστε δημιουργικά τα κείμενα 1 και 2.

Μονάδες 30

α) Γιατί είναι σημαντικό για τους νέους να συνάπτουν ουσιαστικές φιλικές σχέσεις (κείμενο 1)

- **Κατανόηση κοινωνικών εννοιών και αρμονική συνύπαρξη**
 - Οι φίλεις δίνουν ευκαιρίες στα παιδιά να μάθουν πώς να συνεργάζονται, να μοιράζονται και να λύνουν διαφωνίες.
- **Ανάπτυξη αυτοεκτίμησης**
 - Το να έχει κανείς φίλους που τον αποδέχονται και τον στηρίζουν ενισχύει την αίσθηση αξίας του εαυτού. Οι θετικές σχέσεις λειτουργούν ως καθρέφτης για την αυτοαντίληψη.
- **Στήριξη απέναντι σε απόρριψη ή απομόνωση**
 - Οι φίλοι βοηθούν να αντιμετωπίσουμε αρνητικά συναισθήματα και κοινωνικούς αποκλεισμούς, μειώνοντας το άγχος και την απογοήτευση.
- **Κατανόηση συναισθημάτων και προθέσεων των άλλων**
 - Μέσα από τις φιλίες αναπτύσσεται η ενσυναίσθηση και η ικανότητα να διαβάζουμε τις προθέσεις των άλλων, σημαντικό για κοινωνική ωριμότητα.
- **Συμμετοχή σε ομαδικές δραστηριότητες και ομαδικός συναγωνισμός**
 - Οι φίλοι δίνουν ευκαιρίες για συνεργασία, παιχνίδι και ομαδικότητα, ενισχύοντας κοινωνικές δεξιότητες.
- **Εδραίωση κοινών αξιών, στάσεων και προσδοκιών**
 - Οι μακροχρόνιες φιλίες συνήθως βασίζονται σε κοινές πεποιθήσεις και όνειρα, δημιουργώντας σταθερές και αξιόπιστες σχέσεις.
- **Προαγωγή κοινωνικής και συναισθηματικής ωριμότητας**
 - Μέσα από φιλίες μαθαίνουμε να διαχειριζόμαστε συγκρούσεις, να δείχνουμε υπομονή και να κατανοούμε διαφορετικές προσωπικότητες.
- **Δημιουργία ευχάριστης και δημιουργικής καθημερινότητας**
 - Οι φίλοι φέρνουν διασκέδαση και υποστήριξη, καθιστώντας τις δυσκολίες πιο ανεκτές και την καθημερινότητα πιο ισορροπημένη.

β) Χαρακτηριστικά που πρέπει να έχει κάποιος για να γίνει φίλος/φίλη σας

- **Ευλικρίνεια**
 - Η ανοιχτή επικοινωνία χτίζει εμπιστοσύνη και αποφεύγονται παρεξηγήσεις (κείμενο 2).
- **Αμοιβαία εμπιστοσύνη**
 - Ένας φίλος που μπορεί να κρατήσει μυστικά και να στηρίζει στις δύσκολες στιγμές δημιουργεί ασφαλές πλαίσιο φιλίας (κείμενο 1).
- **Καλή διάθεση / χιούμορ**
 - Η «ζωντάνια» ή καλή διάθεση κάνουν τη συνύπαρξη ευχάριστη
- **Στήριξη και κατανόηση**
 - Η δυνατότητα να ακούμε και να κατανοούμε ο ένας τον άλλο ενισχύει τη συναισθηματική σύνδεση (κείμενο 1).
- **Σεβασμός στα όρια**
 - Η φιλία χρειάζεται χώρο και ισορροπία· το να σεβόμαστε τις ανάγκες του άλλου αποτρέπει συγκρούσεις (κείμενο 2).
- **Κοινά ενδιαφέροντα και αξίες**
 - Οι μακροχρόνιες φιλίες συχνά βασίζονται σε κοινές στάσεις και οράματα, που διευκολύνουν τη διατήρηση σχέσης (κείμενο 1).
- **Προσαρμοστικότητα**
 - Ένα χαρακτηριστικό μπορεί να θεωρηθεί προτέρημα ή ελάττωμα ανάλογα με τη στιγμή. Ο φίλος πρέπει να μπορεί να προσαρμόζεται σε διαφορετικές συνθήκες.
- **Αμοιβαία εκτίμηση διαφορετικών χαρακτηριστικών**
 - Η αναγνώριση ότι τα ίδια χαρακτηριστικά μπορούν να έχουν θετική ή αρνητική όψη βοηθά στη διατήρηση ουσιαστικών σχέσεων χωρίς υπερβολική κριτική (κείμενο 2).